

Frank Frigyes (1890-1976)

Új Város 1928

olaj, vászon 68x55 cm

jelezve balra lent: Frank Frigyes 1928

Irodalom:

- M. Heil Olga: *Frank Frigyes* (kismonográfia), Mai Magyar Művészet, Képzőművészeti Alap Kiadó, Budapest, 1972.
- Gelencsér Éva: *Frank Frigyes* Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1987.

“A művész lelkében kialakuló fejlődést szerintem az egyéniség és főképpen a temperamentum határozza meg... Az igazi egyéniség temperamentuma arányában szabadul fel, hogy végül teljes szabadsággal örököse meg művészi elképzeléseit és közölje azokat embertársaival”, nyilatkozta Frank Frigyes 1928-ban, az *Új Város* című képe festésének évében. A festői önkifejezés legfontosabb eszközének pedig a színt tartotta. Művészi korszakait általában a festményein uralkodó színek alapján nevezte el. Az *Új Város* című kép egyik korai un. “fehér korszak”-ában készült. Ezt a korszakot a fény-árnyék ellentétéből felépülő képek jellemzik, melyeken a sötét tónusok és a fehér, világos színek aránya közel azonos. A képen Frank életigenlő, derűs, és alkotókedvvel teli egyénisége mellett franciás művészi szellemisége tükröződik.

A XX. század első felének magyar művészetében Frank Frigyesnek nincs közvetlen párhuzama. 1927-től az UME, majd a Munkácsy Céh tagja volt, azonban semmilyen egységes stílust követő festőkörhöz nem tartozott. Ebben a korszakban az önállóságra törekvő művész egyénileg vagy meghívott vendégként, nagy sikerrel szerepelt az aktuális festészeti tárlatokon. Az 1920-as évek második felében festményei rendszeresen megjelentek külföldi bemutatókon (stockholmi, oslói, genfi, párizsi képzőművészeti kiállítások, barcelonai világkiállítás, velencei biennálék). 1927-ben a szakma nagy elismeréssel adózott a párizsi Bernheim Jeune Galériában és a budapesti Ernst Múzeumban rendezett két önálló kiállításának.

A budapesti tanulmányait Münchenben (1911-1914) folytató Frankra nagy hatással volt olaszországi utazása (1924), majd a híres művészeti központban, Párizsban eltöltött év (1926-27). Az olaszországi út színélményeivel gazdagodva Párizsban ismerkedett meg a művészetét később meghatározó Dufy, Derain, Vlaminck és Matisse élénk, színes Fauve-korszakának alkotásaival, valamint Cézanne, Metzinger és Picasso kubista és konstruktivista képszerkesztésével. Frank expresszív festészete Chaim Soutine, a francia expresszionizmus kiemelkedő alakjával mutatja a legtöbb rokonságot.

A város, mint téma utáni érdeklődése szintén Párizshoz kapcsolódik. Lenyűgözték az ottani utcák, a kávéházak, a lokálok és az emberek. Többek között megörökíti a

Montmartre házait. A Pannónia utcai lakásába visszatérve 1928-30 között ezután rendszeresen megfestette a Nagykörút, a Lipótváros vagy a Tabán utcáit, lakóházait és tűzfalait, melyek alapján Zolnay László “*Budapest egyik legjelentősebb poétikus festőjének*” nevezte.

Az *Új-Lipótváros*, az *Új-Lipótvárosi tűzfalak*, az *Új-Lipótvárosi alkonyat télen* és az *Erzsébet körút* sorába illő *Új Város* című kép témája az akkori V. kerület polgári negyede. Enyhe felülnézethől, egy emeleti ablakból látjuk a városnak ezt a részletét, ahol a festő is lakott. (Frank erre a korszakára jellemzően enyhe felülnézeti képbeállítás figyelhető meg a *Reggeli ébredés*, a *Hordótelep télen* és a *Fehér műterem* című képeken is.) A kép fényei a festő belső hangulatát fejezik ki: süt a nap. A festmény fókuszpontjában a város egyik titka, egy léckerítéssel körbevett, foghíjas telek áll. A jobb oldali bérház hatalmas árnyékot vet a deszkákkal és fabódékkal telezsúfolt telekre, ami nyugodt mélységet kölcsönöz a kép középső részének. A környező sárgákból és kopott rózsaszínekből épült kulissza jellegű házak szórakozottan dülöngélnék, nincs egy függőleges vonal sem a képen. Mintha csak a múlandóság, a változás lenne állandó. A zsúfolt, egymáshoz ékelődő felületekből komponált térben az egymásra merőleges utcák egy cikk-cakk vonal mentén vonják a kép mélyébe a tekintetet. Itt azonban az út elvész és egy rózsaszínes-szürke tűzfal zárja a látványt. Észre sem venni, a tekintet már a halvány kék eget fürkészi, ahonnan a háztetők piros foltjainak ritmusa és a ferde falak visszavezetnek a kép előterébe, a földre. Kezdődhet az újabb kaland, a megfigyelő ismét “elindulhat”, hogy megismerje az új-lipótvárosi utcákat.

Az élénk, határozott színfoltokból felépített *Új Város* című festményt Frank biztos és szenvedélyes ecsetkezelése teszi valóban kifejezővé. A széles, vagy csupán jelzésszerű ecsetvonásokkal megfestett részleteket (deszkarakások, ablakok, kémények) a néző képzelete egészíti ki értelmezhető formákká. A képet a fény és az árnyék ellentéte, a sötét és a világosabb tónusok ütköztetése teszi lendületessé. Káosznak azonban nyoma sincs, a Frank művekre jellemző tiszta szerkesztés dominál. A színeivel és fényeivel szívet melengető kép Frank Frigyes egyik korai művészi korszakának kiváló összegzése.

T.K.